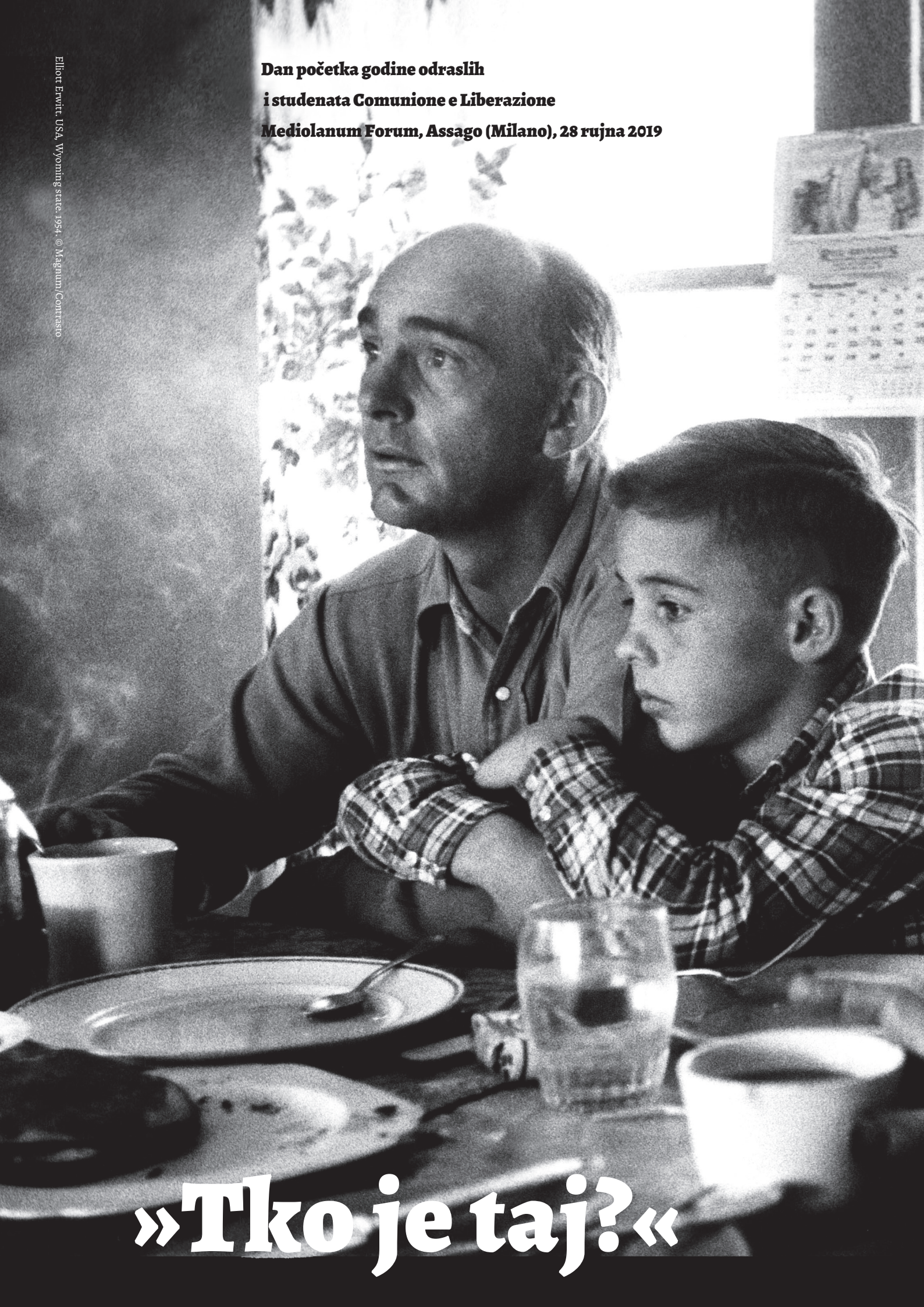

**Dan početka godine odraslih
i studenata *Comunione e Liberazione*
Mediolanum Forum, Assago (Milano), 28 rujna 2019**

»Tko je taj?«

»Tko je taj?«

Dan početka godine odraslih i studenata *Comunione e Liberazione*

Mediolanum Forum, Assago (Milano), 28 rujna 2019

Julián Carrón

Molimo Duha Svetoga ono siromaštvo duha koje nas čini spremnima dopustiti da nas Krist osvoji.

Dođi, Duše presveti

U nedavnom intervjuu na pitanje: »Koji je najčešći razlog tjeskobe?«, filosof i psihoanalitičar Umberto Galimberti je odgovorio: »Nihilizam. Mladi nisu dobro, ali ne razumiju čak ni zašto. Nedostaje im cilj. Za njih je budućnost umjesto obećanja postala prijatna«. I odmah dodaje: »1979, kad sam počeo raditi kao psihoanalitičar, problemi su bili emotivnog, sentimentalnog i seksualnog karaktera. Sad je u pitanju nedostatak smisla« (U. Galimberti, »S osamnaest godina daleko od kuće; potrebno je civilno služenje 12 mjeseci«, intervju S. Lorenzetto, *Corriere della sera*, 15 rujna 2019).

Čini mi se da te tvrdnje dobro utvrđuju izazove koji su pred svakim od nas. To vidimo svakodnevno, na osobnoj i društvenoj razini, kao što smo i ove dane mogli ustanoviti s pitanjima o svršetku života. Ono što je u igri je tako važno da je nemoguće nastojati to umanjiti. Bilo kakav pokušaj u tome smislu samo potvrđuje koliko je to pitanje bitno.

Na taj izazov ne može se odgovoriti filozofskim govorima, moralizmom ili sentimentalizmom, koji su bezuspješni. Ovdje je u pitanju iskustvo koje svatko živi. Isti profesor Galimberti je toga svjestan, tako da na pitanje: »Koji je smisao života?« odgovara: »Moram ga tražiti u etici ograničenja, u onome što su Grci zvali ispravna mjera«. Svatko može provjeriti je li taj njegov odgovor u stanju ispuniti »nedostatak smisla« i pomoći da se suočimo s nihilizmom koji on sâm optužuje.

Ne znam bi li taj odgovor zadovoljio autora kao Houellebecq koji u javnom pismu Bernardu-Henryu Levy piše: »Teško mi je priznati da sam sve češće osjećao želju da budem voljen. I najmanje razmišljanje me naravno svaki put uvjeravalo da je taj san apsurdan: život je ograničen, a praštanje nemoguće. Ali razmišljanje nije koristilo, želja je nastavljalala, i moram priznati da je i dalje prisutna« (F. Sinisi, »Michel Houellebecq. „Život je rijedak“, *Tracce*, br. 6/2019, str. 65). Houellebecq, kao i Galimberti osjeća da je život ograničen, ali to u njemu ne briše – unatoč što se njegovom razmatranju čini apsurdno – želju da bude voljen.

»Kako je važno osjetiti izazov pitanja muškaraca i žena današnjeg vremena!«, rekao je nedavno papa Franjo sudionicima susreta koji je organiziralo Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije (21 rujna 2019). Osim

činjenice da su to vrlo često i naša pitanja, ona nas potiču da uzmemo u obzir kulturni kontekst u kojem živimo. Da odgovorimo na taj izazov don Giussani nam predlaže put: iskustvo.

1. Iskustvo, presudna riječ

»Put istini je iskustvo«, to je tema koju smo sebi dali ovo ljeto. Nakon svega što smo doživjeli, sad možemo odgovoriti na pitanje: »Je li stvarno istina da je put istini iskustvo?« Potvrđuju li to događaji u života svakoga od nas zadnjih mjeseca? Ako u svom iskustvu ne vidimo da se događa to o čemu govorimo, ništa nas neće uvjeriti – ni nas ni druge – da je to istina. Eto zašto don Giussani toliko inzistira na iskustvu: za njega »stvarnost postaje očita u iskustvu«, kao što je rekao studentima 1996. (*In cammino. 1992-1998*, BUR, Milano 2014, str. 311). Zato je – ističe – »iskustvo riječ koja je temelj svega«.

Ako ne želimo izgubiti karizmu putem, trebam stoga shvatiti je li ovo što živimo uistinu iskustvo. Giussani inzistira »Tko god ne polazi od iskustva, vara sebe, želi prevariti i sebe i druge«. I nastavlja: »Čovjek može poći jedino od iskustva« jer ono »je mjesto gdje stvarnost izranja [...] u određenom licu, određenom vidu, određenom obliku«. Dojmljivo je vidjeti kako tvrdokorni nihilist poput Houellebecka to svjedoči u svojoj dramatičnosti: njegovo razmišljanje dovelo ga je do zaključka da je želja da bude voljen apsurdna, ali razmišljanje je bilo nemoćno protiv suda koji je izranjao u njemu, jednostavno ga nije mogao poreći: »Želja je nastavljala i moram priznati da još uvijek traje«. Iskustvo je u tom sudu. Ništa ne može uspavati tu želju, ništa je ne može do kraja zadovoljiti.

To nam, još jednom, pokazuje koliko je presudna metoda na koju nas don Giussani upućuje od prvog poglavlja *Religioznog smisla*: iskustvo je jedino koje nam omogućuje upoznati sebe i stvarnost, shvatiti kako stvari stoje, i koje nas oslobađa od ropstva vlastitim slikama, shemama, skučivanjima kojima često podlegnemo pod utjecajem okoline, mentaliteta ili naših neposrednih interesa.

Ali što je iskustvo? »Istina je da se iskustvo podudara s „kušanjem“ čega, ali nadasve se podudara sa sudom o onome što se kuša. „Osoba je prvenstveno svijest. [...] Iskustvo stoga podrazumijeva razumijevanje smisla stvari“« (L. Giussani, *Religiozni smisao*, Verbum, Split 2002, str. 19-20). Možemo dakle reći da je put istini iskustvo samo ako je živa usporedba između onoga što kušamo i naših konstitutivnih potreba. Nije dovoljno ponavljati formulu kao neki *mantra*, ako potom stalno svodimo iskustvo na ono što kušamo, na nešto sentimentalno, na njegov aspekt koji najprije iščezne. Tome vrlo često podlegne i kršćansko iskustvo, sâm kršćanski događaj. Zato je za don Giussanija važno da dobro shvatimo što on misli pod riječi »iskustvo«.

»Iskustvo je bitna metoda kojom priroda pomaže razvoj svijesti i rast osobe. Zato nije iskustvo ako čovjek ne vidi da u njemu „raste“ [on ne postaje svjestan onoga što se događa automatski]. Ali da uistinu raste čovjeku je potreban izazov i pomoć nečega drukčijeg od njega, nečega *objektivnog*, nečega što „sretne“« (L. Giussani, *Il cammino al vero è una esperienza*, Rizzoli, Milano 2006, str. 155).

Ta metoda koja vrijedi na svakom području spoznaje, primjenjuje se i na spoznaju Misterija: »Kroz istinsko, objektivno iskustvo ljudi su primijetili Božju prisutnost u svijetu«. Giussani nastavlja: »Sveti Ivan oduševljeno piše prvim kršćanima: „Da, život se očitova, i vidjeli smo i svjedočimo, i navješćujemo vam život vječni, koji bijaše kod Oca i očitova se nama“. Kroz istinsko, objektivno [ponavlja] iskustvo, prisutnost Krista u Crkvi očituje se u povijesti svjesnoga čovjeka. I susret s kršćanskom zajednicom ili provjera njezine poruke [...] je istinito, objektivno [don Giussani inzistira] iskustvo«. »Istinito«, to jest stvarno, koje ne treba ništa zavidjeti bilo kojem drugom iskustvu. »Objektivno«, je jer je susret s nečim izvan mene, što ne proizvodim ja.

Prije otprilike dvadeset dana prijatelj iz Salvador de Bahia mi je ispričao: »Kao dijete sam bio u protestantskoj sredini. Kad sam postao malo stariji bio sam kršten, ali u jednom trenutku više nisam htio živjeti kao oni; otišao sam i godinu dana sam dovodio religiju u pitanje, štoviše rugajući joj se. Tražio sam mjesta gdje su propovijedali o razumu i znanosti protiv religije. Ali u svemu tome život koji sam vodio nije me zadovoljavao. Htio sam nešto drugo, ali nisam znao što. Počeo sam istraživati druge religije, ali uvijek sam katoličku Crkvu ostavljao po strani, jer je po meni bila pogrešna. Sve dok me prijatelj iz djetinjstva nije pozvao na kostimiranu zabavu mladih iz moje četvrti. Prihvatio sam, jer nije bilo ništa religiozno. Ali kad sam otišao sa zabave, počeo sam se pitati zašto sam uvijek čitao o svemu, ali stalno ignorirajući Katoličku Crkvu. Počeo sam uzimati ozbiljno svoja pitanja. Ne samo da sam počeo čitati o katoličkoj crkvi, već sam doista počeo tražiti odgovor koji bi odgovarao mom razumu i mom srcu. U svom istraživanju počeo sam osjećati da mi to što čitam o katoličkoj Crkvi odgovara. Za mene je imalo smisla. Tako sam odlučio promijeniti Crkvu, primio sam sakramente, krštenje, prvu pričest i potvrdio u katoličkoj Crkvi. Bio sam sretan, ali htio sam nešto više. Vidio sam mnoge sredine koje su u meni izazivale tjeskobu, jer su mi davale sliku Crkve koja je vrlo zatvorena, neprestano na oprezu zbog rizika anti-pape i sličnih stvari. Pitao sam se: ako je tako, kakvog smisla ima biti katolik? Zato sam nastavio tražiti, dok nisam naišao na intervju u kojem Carrón kaže: „Ako ne mislimo da je Franjo lijek to je zato jer ne shvaćamo bolest“ (J. Carrón, intervju s John L. Allen i Ines San Martin, *Cruxnow.com*, 21 lipnja 2017). Našao sam da je zanimljivo, jer bio je to drukčiji pogled. Iako se kao i na drugim mjestima uvijek završavalo sa zaključkom: „Imamo vjeru u našega Gospodina Isusa Krista“, način na koji je Carrón to govorio nisu bile samo riječi na papiru nego živa nada. Sjećam se odlomka intervjuja koji je privukao moju pažnju. Govorio je o nekoliko parova koji nisu bili vjenčani i koji su počeli pohađati obitelji Cl. Iako te obitelji nisu komentirale njihov položaj u Crkvi, ti parovi su se odlučili vjenčati samo jer su vidjeli i sreli te obitelji. Rekao sam: to je zanimljivo, upravo to tražim! Tako sam ga počeo slijediti. Htio sam znati tko je Carrón i tko su te osobe. Slijedio sam i sreo sam osobe CL ovdje u Salvadoru. Ostao sam jer sam vidio nešto drukčije, nešto što mi je odgovaralo. Možda ne bih ostao u Crkvi da nije bilo tog mjesta. Počeo sam gledati stvarnost na novi način, gledam sebe na novi način, s više ljubavi«. Čudi me da se netko s tako velikom željom da nađe odgovor na potrebe srca, upravo jer je išao u korijen svoga iskustva, nije zaustavio prije nego što je našao stvarnost – povijesnu, objektivnu, konkretno lice Krista – u stanju da ga privuče i odgovori na njegovo iščekivanje.

Imajući na umu ovo na što smo dosada podsjetili, možemo razumjeti zašto je don Giussani u jednom trenutku priznao: »Najvažnije što sam u životu rekao, jest da se Bog, Misterij, otkrio, objavio ljudima na način da je postao objekt njihova iskustva. Misterij postaje *također* objekt našeg iskustva; postaje objekt našeg iskustva poistovjećujući se sa znakom koji je sazdan od vremena i prostora« (*L'autocoscienza del cosmo – Samosvijest kozmosa*, op. cit., str. 164-165).

To je presudno. »Da bismo ga prepoznali, Bog je u ljudski život ušao kao čovjek, u ljudskom obliku, tako da su misao, mašta i afektivnost čovjeka bili kao „paralizirani“, očarani Njime« (L. Giussani-S. Alberto-J. Prades, *Gene-rare tracce nella storia del mondo*, Bur, Milano 2019, str. 36). To je test koji svjedoči Božju prisutnost u povijesti, to jest Kristovu prisutnost na djelu u našem životu: da smo „paralizirani“, očarani Njime.

Evandjelje je veliko svjedočanstvo toga.

»Neki farizej pozva Isusa da bi blagovao s njime. On uđe u kuću farizejevu i pride stolu. Kad eto neke žene koja bijaše grešnica u gradu. Dozna da je Isus za stolom u farizejevoj kući pa ponese alabastrenu posudicu pomasti i stade odostrag kod njegovih nogu. Sva zaplakana poče mu suzama kvasiti noge: kosom ih glave svoje otirala, cjelivala i mazala pomašću. Kad to vidje farizej koji ga pozva, pomisli: „Kad bi ovaj bio Prorok, znao bi tko i kakva je to žena koja ga se dotiče; da je grešnica“. A Isus, da mu odgovori, reče: „Šimune, imam ti nešto reći“. A on će: „Učitelju, reci!“ A on: „Neki vjerovnik imao dva dužnika. Jedan mu dugovaše pet stotina denara, drugi pedeset. Budući da nisu imali odakle vratiti, otpusti obojici. Koji će ga dakle od njih više ljubiti?“ Šimun odgovori: „Predmnijevam, onaj kojemu je više otpustio“. Reče mu Isus: „Pravo si prosudio“. I okrenut ženi reče Šimunu: „Vidiš li ovu ženu? Uđoh ti u kuću, nisi mi vodom noge polio, a ona mi suzama noge oblila i kosom ih svojom otrla. Poljupca mi nisi dao, a ona, otkako uđe, ne presta mi noge cjelivati. Uljem mi glave nisi pomazao, a ona mi pomašću noge pomaza. Stoga, kažem ti, oprošteni su joj grijesi mnogi, jer ljubljaše mnogo. Komu se malo oprašta, malo ljubi“. A ženi reče: „Oprošteni su ti grijesi“. Sustolnici počeli nato među sobom govoriti: „Tko je ovaj da i grijeh oprašta?“ A on reče ženi: „Vjera te tvoja spasila! Idi u miru“«. (*Lk 7, 36-50*). Ta je žena potpuno očarana Kristom.

To je ozbiljno pitanje, za nas i za svijet. Ako nismo očarani Njime, mi smo kao lutajuća mina, na milosti i nemilosti svojih misli, svojih reakcija, svog načina mišljenja i pristupanja stvarnosti. Ukratko, na milosti i nemilosti ništavila. Razlika upada u oči kad naiđemo na osobu koja je zahvaćena do srži njezina bića. To je vjera. I doista Isus joj je rekao: »Vjera te tvoja spasila«.

2. »Kad Sin Čovječji dođe, hoće li još naći vjere na zemlji?«

Ali onda – drugi korak – jednom kad se dogodilo, kad je Bog, da bismo Ga mogli prepoznati, ušao u povijest kao čovjek, jedino pitanje je ono koje je postavio don Giussani na Danu početka godine prošle godine, osjećajući da je njemu osobno upućeno Isusovo pitanje: »Kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?« (*Lk 18,8*). Naš problem, naime, nije hoćemo li se naći kako bismo govorili o Njemu, organizirali susret ili neke geste, već hoće li netko među nama biti očaran Njime, netko tko je dopustio da ga Isus zhvati do srži njegova bića kako ne bi završio u ništavilu. Uvjet da

se to dogodi je da ta Prisutnost koja je ušla u povijest ostane prisutna, kao što smo rekli u drugoj meditaciji Vježaba Bratstva. On sâm nam je zajamčio svoje trajanje u povijesti: »Ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta«. Onda je naš stvarni problem jesmo li spremni da ga primijetimo sad, kao prijatelj iz Salvador de Bahia, ne puštajući da nam izbjegne ono što se događa: On, On koji se događa. Nije očito da primijetimo Njegovu prisutnost u onome što se događa i da jedni drugima to ispričamo.

Kao što je don Giussani rekao prošle godine na Danu početka godine, u pitanju nije pripadnost udruženju. Možemo sudjelovati u zajednici i ne primijetiti Ga. Zajednica ne rješava problem nihilizma, nedostatka smisla. Samo vjera to može. Zato nam je don Giussani govorio: »Vjera je to što tražimo, vjeru želimo proniknuti [...] vjeru želimo živjeti («Živ, znači prisutan!«, Dan početka godine 2018), jer ništa drugo nas ne može privući ni izbaviti od nihilizma.

Ali kako je to moguće danas? Upravo kako se dogodilo na početku: susrećući prisutnost bogatu smislom, koja od nas traži siromaštvo duha, spremnost da dopustimo da nas zadivi. Kad se ponovno dogodi, On je taj koji nas čini siromašnima, spremnima i otvorenima da nas zadivi i osvoji. Jer »bez zadivljenosti ostajemo gluhi za uzvišeno« (kao što je rekao Heschel, citiran u X poglavlju *Religioznog smisla*, u odlomku koji je izabran kao naslov Meetinga 2020), to jest ostajemo gluhi na ono što se događa.

Zato nas don Giussani poziva da se poistovjetimo s porijeklom. »Kako su počeli vjerovati?« On inzistira postavljajući ponovno to pitanje kako bismo se poistovjetili s početkom koji je zakon, paradigma onoga što se dogodilo, kao što je opisano u Svetom pismu: početak je metoda svakog koraka puta. Evo kako Giussani odgovara: » Nisu povjerovali jer je Krist govorio te stvari, nisu povjerovali jer je Krist činio čuda, nisu povjerovali jer je Krist citirao proroke, nisu povjerovali jer je Krist uskrisivao mrtve. Mnogi ljudi, većina ljudi ga je čula tako govoriti, čuli su ga govoriti te riječi, vidjeli su čuda koja je činio, ali za njih se ništa nije dogodilo. Riječi, čuda, bili su segmenti, dio događaja, ali postojalo je nešto drugo, nešto više, toliko drukčije da je riječima i čudima davalo smisao« (L. Giussani, *Živ, znači prisutan!*, op. cit., str. 7).

Ali zašto su onda povjerovali? »Povjerovali su jer se Krist pojavio. [...] Povjerovali su zbog one prisutnosti, ne golobrade ili tupe prisutnosti, ne prisutnosti bez određenog lica: prisutnosti točno određenog lica, bogate riječima, bogate prijedlogom«. Povjerovali su zbog prisutnosti bogate prijedlogom. Prisutnosti bogate prijedlogom, stoga bogate smislom«. Kao što često vidimo, »nije svaka prisutnost bogata smislom« (*isto*). Čujemo mnoge prijedloge, ali koliko njih je u stanje da nas privuče?

Kad postane jasno da smo našli prisutnost bogatu smislom? Kad osjetimo da nas je privukla, osvojila: kao ženu grešnicu, kao na početku. To se dogodi samo pred radikalnom novošću koju Giussani opisuje »izrazima „nepredviđeno“ i „nepredvidljivo“: nešto što nije postojalo a sad postoji, tu je; što nije moglo biti, a sad je tu«. Prijedlog je bogat smislom kad »uključuje [...] osobu koja taj smisao nosi«, kad se podudara s prisutnošću osobe

uključene u puninu smisla kojeg nosi. Riječ je o prisutnosti u kojoj ima nešto »što se ne može svesti na prošlost« (isto, str. 8-10), prisutnosti u kojoj ima nešto više, nepredviđeno, nepredvidljivo, nije postojalo a sad je tu. Ako se to ne dogodi sad, ako nas ne iznenadi sad, znači da je kršćanstvo za nas samo prošlost. Naprotiv, »Živ je, znači prisutan!«, tu je, nije mogao biti a tu je – Znak toga je da susrećući određenu prisutnost – prisutnost koju nisam proizveo ja, stvarnu, objektivnu, izvan mene – u meni iskrsne pitanje: »Tko je taj?« (Mt 8, 27).

To pitanje opisuje ono što se nastavlja događati danas, preko nas. Mislim na osobe koje nas sretnu kad smo zajedno ili kad smo sami, u najrazličitijim okolnostima – ovdje mislim na mnoga izvješća o susretima koje ste doživjeli na ferijama zajednice, na radnim mjestima ili na univerzitetu. Zbog drukčijeg života koji vide, zbog ljudske novosti koju milost koja nam je data izazove u onome tko je prihvati, pitaju se: »Ali, ti, vi, tko ste? Kako to da ste takvi? Dvije tisuće godina kasnije u svijetu odjekuje isto pitanje.«

Ali kako to pitanje može iskrsnuti? To pitanje znak je nečega što je prije nas, nečega drugog što nismo mi. Upravo tu je problem: shvatiti što znači da nam netko postavi to pitanje. Ponekad ostanemo začuđeni, smeteni, i ne pitajući se: »Što su morale vidjeti te osobe da nam postavu to pitanje?« Naše su se pred prisutnošću u kojoj je bilo nešto »više«, »nešto« što je nadilazilo prirodne osobine, zalaganje i dobru volju osoba, nešto što nikada prije nisu vidjele (»Nikad nisam vidio takvu ljudskost!«). U protivnom pitanje ne bi iskrslo. To pitanje svjedoči Prisutnost koja je veća od nas, na djelu u nama, u ljudima poput nas (»Nešto u nečemu«, rekao je Giussani u frazi na koju smo podsjetili na Vježbama). Pitanje iskrsava jer smo zadivljeni pred „odgovorom sad“ na žed srca, koji je živi Krist, to jest iskrsava pred iznimnim likom Krista koji se događa sad, iako još nije priznat kao takav, za ono što jest.

Da Krist nije prisutan – u ljudskome znaku – ne bi postojali ni divljenje ni pitanje: divljenje koje se svom snagom izrazi u pitanju, može se roditi jedino pred živom prisutnošću.

Ali i mi trebamo biti prisutni, sa svojim siromaštvom, svojom otvorenošću i spremnošću, kao prosjaci koji očekuju događaj prisutnosti koja je na razini ljudskih želja. Možemo se naime naći pred istom pojavom drukčije ljudskosti i ostati slijepi. Dogodi se pred nama, ali mi ne vidimo ništa izuzetno, ne čudimo se i u nama se ne rodi nikakvo pitanje.

Stoga, premda smo uronjeni u tu prisutnost, umjesto da u nama raste zadivljenost koja rađa pitanje, često rečemo: »Ali mi to već znamo«. Kad to čujem ubije mi volju; ni traga zadivljenosti! Zamislite mogu li se u takvom stavu roditi pitanja! Zato, ako se vratimo kući samo s pitanjem: »Tko je taj?«, nije bilo beskorisno doći danas.

To možemo provjeriti svakodnevno: koliko puta nas prisutnost zadivi i privuče, a koliko puta naprotiv „pripovijedamo“ jedni drugima, ponavljajući riječi i opisujući činjenice – često izvanredne – ali ne čudeći se zbog onoga »više« što se pred nama događa, tako da nam se ne nametne pitanje? To nas vodi skepticizmu jer nije dovoljno znati što je ispravno – izazov koji je utvrdio Galimberti to nam ne dopušta – kao ni reći ono što je točno. A »kad se On vrati«, neće

u nama naći nekoga koga će još zadiviti Njegova prisutnost, tko će ga prepoznati stvarno prisutnoga u promijenjenoj ljudskosti, premda ćemo nastaviti pripadati zajednici. Jer ono što je u pitanju nije zajednica, nego vjera. A vjera je samo ovo: priznanje Njegove prisutnosti sad, koja se nastavlja događati kao prije dvije tisuće godina.

Krist nije zatvoren u prošlosti, njegov događaj – onaj događaj koji je osvojio svakoga od nas, jer da nije tako ne bismo bili ovdje – nije muzejski predmet (rekao nam je to papa Franjo na Trgu svetoga Petra, sjećate li?) ne pripada uspomenama prošlosti: sad je, sad je u tijelu! Prošlost nije dovoljna da vjera bude sad zanimljiva svakome od nas, kao što nije bila dovoljna u početku. Potrebno je da se dogodi nešto sada.

»I stignu u Kafarnaum. Odmah u subotu uđe on u sinagogu i poče naučavati [ljudi su onda bili navikli ići u sinagogu i slušati nekoga propovijedati, ali taj put su doživjeli prvi šok]. Bijahu zaneseni njegovim naukom [mnogi su naučavali, davali prijedloge tumačeći Pismo, ali], [...] učio ih je kao onaj koji ima vlast, a ne kao pismoznanci. U njihovoj se sinagogi upravo zatekao čovjek opsjednut nečistim duhom. On povika: „Što ti imaš s nama, Isuse Nazarećanine? Došao si da nas uništiš? [čak su ga i demoni prepoznavali] Znam tko si ti: Svetac Božji!“ Isus mu zaprijeti: „Umukni, i iziđi iz njega!“ Nato nečisti duh potrese njime pa povika iz svega glasa i iziđe iz njega. Svi se zaprepastiše [Isusovim riječima i gestima] te se zapitkivahu: „Što li je ovo? Nova li i snažna nauka! [nesvodiva na prošlost, na nešto već poznato]. Pa i samim nečistim dusima zapovijeda, i pokoravaju mu se!“ I pročulo se odmah o njemu posvuda, po svoj okolici galilejskoj« (Mk 1, 21-28).

Don Giussani nam osobno potvrđuje važnost tog autoriteta. Poslušajmo ga!

Razgovor Luigia Giussani s grupom Memores Domini (Milano, 29 rujna 1991)

Prijepis snimke reproducirane za vrijeme Dana početka godine 28 rujna 2019 i sačuvane u Povijesnom arhivu Crkvenog udruženja Memores Domini. Usp. »Radost, veselje i odvažnost. Nitko ne može biti otac ako nije sin (Nitko ne stvara ako nije stvaran«. Tracce-Litterae coomunionis, br 6/ 1997.

Luigi Giussani

Koji je najvažniji čimbenik u životu naroda kao naroda, u stvarnosti zajednice kao zajednice (kao što ste jutros razmatrali), u stvarnosti naroda kao naroda u koji smo bili pozvani, zajednice u kojoj sudjelujemo, mjesta proročanstva, mjesta vapaja da je sve Bog, istinsko mjesto religioznog smisla?

Najvažniji čimbenik naroda kao naroda, zajednice kao zajednice je onaj koji nazivamo »autoritet«.

Zaista je potrebno da izbrišemo, sve do zadnjeg slova, sliku autoriteta ili „robotskog“ vođe, kao da se radi o pojedincu, [kao] da se radi o pojedincima zatvorenima u kuli, iz koje upravljaju, šalju signale, iz koje rukovode svime.

Autoritet, vođa, upravo je suprotan vlasti, u njemu nema ni traga, ni sjene riječi vlast. Zato je u pojmu autoriteta Božjeg naroda, na bilo kojoj razini, potpuno odsutna svaka sjena straha: jer vlasti odgovara strah, a čovjek da ga se oslobodi, ne treba se obazirati na vlast.

Što je taj autoritet? Dat ću definiciju. [Autoritet] je mjesto – jer i ti si mjesto, zar ne?, osoba je mjesto -, mjesto gdje borba za potvrdu, borba za proročanstvo i provjeru proročanstva, mjesto gdje borba i provjera odgovora koji je naš prijedlog, koji Kristov prijedlog predstavlja za srce... autoritet je mjesto gdje borba za potvrdu i provjeru da je Kristov prijedlog istinit, znači gdje je odgovor na potrebe srca (na religiozni smisao, [koji] je istovjetan potrebama srca koje prepoznaje odgovor pred njim), jasniji i jednostavniji (zato ne izaziva strah), spokojniji. Autoritet je mjesto gdje je podudarnost između potreba srca i odgovora datog Kristovim navještajem jasnija i jednostavnija, stoga spokojnija.

Pasolini, u jednom odlomku koji sam ovo vrijeme često citirao, kaže da ljudi nisu odgojeni, da mladi nisu odgajani: ako ih čovjek odgaja, odgaja ih s onim što jest, a ne govorima.

Autoritet je mjesto gdje je odnos između potreba srca i Kristova odgovora jasniji, jednostavniji, stoga sigurniji. [To] pokazuje da je autoritet osoba, a ne izvor govora. I govor je dio osobe, ali samo kao odjek. Ukratko, autoritet je osoba koju, gledajući, shvaćamo da ono što Krist govori odgovara srcu. To je ono što vodi narod.

Druga točka: problem dakle nije slijediti... Problem zapravo jest slijediti, ali ta riječ ne izražava problem dobro ni potpuno. Riječ koja na njega više ukazuje je riječ »sinovstvo«. Mi smo djeca autoriteta. Dijete potječe od očeva roda; ono ga usvoji, ono potječe od roda koji mu dolazi od oca, otac je u njegovoj konstituciji. Zato je potpuno zahvaćeno. Autoritet me zahvati potpuno, nije riječ koje se bojim, koja mi ulijeva strah, ili koju moram »slijediti«. Osvoji me. Stoga bi sinonim riječi »autoritet« mogla biti riječ »očinstvo«, dakle plodnost, prenošenje *gena*, saopćavanje izvora života. Izvor života je moje »ja« zahvaćeno i promijenjeno u tom odnosu.

Iza riječi »**autoritet**« koja odgovara riječi »očinstvo« slijedi riječ »sloboda«, autoritet rađa slobodu. Ako smo djeca znači da smo slobodni. Doista Evanđelje to kaže u nekoliko navrata: »Reci mi, kaže Isus Petru, mora li kraljev sin plaćati danak kralju? Ne, danak plaćaju sluge, jer ono što pripada ocu pripada i sinu«.

Zato je autoritet istinski autoritet, doživljen je kao takav kad dovede do procvata moje slobode, moje osobne svijesti i osobne odgovornosti, moje osobne svijesti i odgovornosti.

Zato, kao što mi je netko s pravom napomenuo, kad se Isus okrenuo i rekao: »Što vi kažete, tko sam ja?«, a Petar mu je odgovorio: »Ti si Krist sin Boga živoga«, to je pitanje potaklo Petra da od logike prijateljstva – prije je bio prijatelj, poznanik – pređe na odgovornost osobne svijesti, na stav osobne odgovornosti. U njegovu odgovoru: »Ti si Krist sin Boga živoga« bila je implicirana njegova osobna odgovornost. U tom je trenutku njegovo prijateljstvo s Kristom postalo, iznenada je bilo rasvijetljeno osobnom svijesti i odgovornosti. Svijesti i odgovornosti koje je ono iznosilo na vidjelo.

Nema odnosa s mjestom autoriteta, s onim tko je autoritet, ako ne osjećamo jačanje osobne svijesti i osobne odgovornosti.

Treća točka: ako je autoritet izvor takve slobode, on postaje mjesto podrške i mijenja cijelu zajednicu, cijeli narod u mjesto podrške. U kojem smislu? Ona je mjesto podrške jer ako vidim nekoga u kome je Krist pobijedio,

pobjeđuje, očituje se, ako je on uvjeren i promijenjen, ako mi pokazuje koliko Krist odgovara potrebama srca, ako mi netko to pokazuje i svjedoči, ako gledajući tu osobu shvaćam da se to u njoj ostvaruje, onda počinjem shvaćati da se to događa i u zajednici; ako mi netko to pokazuje i svjedoči, ako gledajući tu osobu shvaćam da se to u njoj ostvaruje, onda počinjem shvaćati da se to događa i u zajednici; onda bilo tko da jesam, bilo kakvo da je moje duševno stanje, jesam li napredovao puno ili malo, gotovo da sam ispunjen utjehom: »Tvoje zapovijedi su izvor radosti«, one su moja utjeha, jer Krist pobjeđuje.

Autoritet je mjesto gdje postaje očito da Krist pobjeđuje. Što znači da Krist pobjeđuje? Znači da Krist pokazuje, i vanjskim izgledom, da na uvjerljivi, proročanski način odgovara potrebama srca. Tako će se i meni dogoditi. Čini se nemoguće. I za onu osobu koja je autoritet bilo je nemoguće a sad je moguće, stvarno je. Krist pobjeđuje.

Autoritet je dakle mjesto očitstva, gdje je novi život – onaj za koji je čovjek stvoren, onaj gdje Krist odgovara srcu – jasniji i bistriji. To je istinski autoritet. Zato, autoritet može biti uboga žena koja daje novčić u hramu, puno više nego poglavar farizeja.

Taj očinski autoritet, sposoban stvarati, očituje se u iskustvu veće slobode, veće osobne svijesti i veće odgovornosti, tako da čak i kad bi svi otišli, kad bi se svi povukli, kad bi svi izdali – kao što stoji u prekrasnom odlomku koji sam naveo na Dan početka godine prošle godine, prvi dan godine – ja ti kažem: »Da«! Osobna svijest i odgovornost. Zato je autoritet mjesto utjehe gdje je vidljivo da Krist pobjeđuje. Tako autoritet ispunjava svoju pravu zadaću, jer veliča narod, omogućuje da shvatimo da je cijeli narod i cijela zajednica mjesto gdje Krist pobjeđuje. ■

Carrón

Autoritet je najvažniji čimbenik naroda, jer bez autoriteta se ne rađa narod. Zato je svatko od nas pozvan da ga prepozna tamo gdje se nalazi, jer (kao što smo tek čuli) »autoritet može biti puno više uboga žena koja je ubacila novčić i hramu nego poglavar farizeja«. Po čemu se prepoznaje autoritet? Autoritet je »osoba koju, gledajući, čovjek shvaća da ono što Krist govori odgovara srcu«, i zato ona predstavlja utjehu za sve nas, bilo koja da je točka puta na kojoj se nalazimo.

Za vrijeme škole zajednice neka prijateljica mi je ispričala: »Zbog osobnih razloga sam prošle godine odlučila ostaviti pokret i ispisati se iz Bratstva. Pitat ćete se: „Što onda radiš ovdje?“ Prošli svibanj se dogodilo nešto što se može činiti vrlo banalno. Dok sam autom išla na aperitiv s kolegama, netko je naletio na mene. Kako je sudar bio vrlo žestok, odveli su me u bolnicu, gdje se pokazalo da je čekanje prekrasno jer se dogodilo nešto što me je danas dovelo ovdje. Obilježila sam točke koje sam htjela istaknuti u knjižici Vježaba: „Odakle dolazi sve to? Moramo dobro razumjeti odakle dolazi, jer u protivnom, zašto bismo se trebali ovdje vratiti? Dolazi od živoga Krista“. I potom govori o „mjestu“. Oko dva u noći me pregledao liječnik. Ja sam bila jako preplašena, bojeći se da se dogodilo nešto ozbiljno. Nikad neću zaboraviti pogled onoga liječnika, pogled koji me naveo da se pitam: „Ali tko si ti da me tako gledaš?“ I tog trenutka mi se probudilo sjećanje: „Ja sam to već doživjela, taj način da prepoznam da nije samo osoba, da je preda mnom nešto što me upućuje na nešto drugo“. Ušla sam u *triage* (bolnicu)

zbog sudara, a izašla sam „prožeta“ tim pogledom. Dane koji su slijedili na umu mi je bio taj pogled i to pitanje. U jednom trenutku sam počela salijetati tajništvo pokreta kako bih obnovila kontakt, jer ja sam onakav pogled već susrela i prepoznala, a prepoznati taj pogled sam naučila samo u odgoju pokreta. To što mi se dogodilo je nešto objektivno, nešto stvarno. Nakon tog sudara govorili su mi: „Imaš drukčiji pogled, više si ti. Što ti se dogodilo?“ Nisam im mogla objasniti i počela sam ponovno tražiti pokret. Zašto? Jer nisam htjela izgubiti to što sam srela! Htjela sam nastaviti to prepoznavati, a jedino mjesto koje mi je moglo pomoći bila je Škola zajednice, jer ona me odgaja da ga prepoznam, da Ga vidim«.

Evo osobe u kojoj je Krist pobijedio. Čuli smo don Giussanija: »Autoritet me zahvati cijeloga«, zahvati sve: toliko sam iznenađen da Krist tako pobijedi osobu – bilo tko da je – da ne mogu ne željeti dati sve, ne mogu izbjeći da me osvoji cijeloga. Autoritet me osvoji cijeloga. Jedna osoba među vama mi piše: »Moj život je neprekidni ponovni početak koji polazi od prepoznavanja te Prisutnosti, određene Prisutnosti. Samo iz toga se može roditi oduševljenje, radost, veselje života. Prisutnost koja je u stanju od mene postići ono što nitko drugi ne može. Samo Krist je u stanju postići moje pristajanje, privrženost, ljubav koja se ne može usporediti s ni jednom drugom«. Shvaćate li zašto jedino to može pobijediti nihilizam?

Ali činjenica da me cijeloga osvoji, umjesto da iz mene učini većeg roba, paradoksalno mi omogućiti da konačno postanem slobodan. Autoritet je »izvor slobode«, »iznosi na vidjelo svu moju slobodu«.

»“Ovaj stvarno ima vlast“. Ali tko je autoritet? Na to ukazuje i Danteova rečenica u trećem pjevanju *Raja*, koja ushićuje, savršena je: „Volsesi al segno di maggior disio“ – okrene se znaku, onom licu ispunjenom željom koje je stoga poticalo u njemu veću želju -. Autoritet je novo lice na kojem se vidi „maggiore disio“ (veća želja), koje u nama budi „maggiore disio“«. Don Giussani nastavlja: »Samo u susretu s autoritetom autentično zadovoljstvo počinje ulaziti kroz vrata, prelaziti preko praga naše osobnosti: gledajući to novo lice čovjek osjeća da upravo to srce očekuje, i stoga otkriva istinsko zadovoljstvo. Bez autoriteta nema stvarnog zadovoljstva, može postojati prolazno zadovoljstvo, ali ne istinsko zadovoljstvo slobode, misli i srca, očiju i riječi« (*L'avvenimento cristiano – Kršćanski događaj*, Bur, Milano 2003, str. 16-17).

Samo ako nas je Krist obuzeo u toj mjeri, moći ćemo riskirati kao grešnica koja je pred svima svjedočila da je slobodna biti ono što jest, ne dopuštajući da na nju utječu brbljanja, mišljenja i reakcije ljudi oko nje. Nije ju zadržao nikakav strah, nikakav kompromis sa sveopćim mentalitetom. Nema ništa za izgubiti. Svi je smatraju grešnicom, što onda može izgubiti? Zato može imati odvažnost i dopustiti da je Krist osvoji cijelu, do srži njezina bića. Ne u zatvorenom prostoru njene sobe već pred svima. Izazivajući reakciju svih, uključujući i Isusovu. Ali Isus se ne da zbuniti, zna tko je ona. Kroz Njegov pogled, Njegovu reakciju izlazi na vidjelo Njegova jedinstvena, drukčija osoba. Zapanjujuće.

Ta sloboda je presudna da bismo odgajali, riskirali u ljubavi bez posjedovanja, s onim odmakom koji omogućuje objavljivanje Njegove prisutnosti, a da pri tome ne stavimo našu ljudskost u freezer, i ne svedemo kršćanstvo na vrijednosti

»previše čiste, previše blijede« – kako je govorio De Lubac – da bi moglo privući i probuditi interes osobe (*Il dramma dell'umanesimo ateo – Drama ateističkog čovječanstva*, vol. 2. U Id., *Opera omnia – Ukupna djela*, Jaca Book, Milano 1992, str. 59).

Zato čovjek želi postati sin, sudjelujući u »izvoru života« kojim je prožet, u kojem vidi Kristovu pobjedu. Izvor života je moje „ja“ kojega je taj odnos prožeo i učinio drukčijim. Sin je slobodan širiti novost koju nosi a koju je primio od drugoga koji ga neprekidno stvara. Kao što sveti Pavao kaže: »Jer ne propovijedamo same sebe, nego Krista Isusa Gospodinom«. Kako ga objavljuje? » a mi smo sluge vaše poradi Isusa. Ta Bog koji reče: „Neka iz tame svjetlost zasine!“, zasvijetli u srcima našim da nam spoznanje slave Božje zasvijetli na licu Kristovu. To pak blago imamo u glinenim posudama da izvanredna ona snaga bude očito Božja, a ne od nas«. (2Kor 4, 5-7).

3. Nitko ne stvara ako nije stvaran sada

Autoritet je prisutno očinstvo, kao što nam je upravo rekao don Giussani.

To je osobito važno za svakoga od nas: »Čovjek ne može biti otac, ne može stvarati ako on sâm nema nikoga kao oca. Ne [pozor] ako „nije imao“ [oca], već ako „nema“ [sad] oca. Jer ako nema nikoga kao oca, znači da nije riječ o događaju, [...] nije stvaranje. *Stvaranje je čin koji se događa sad*« (L. Giussani, »Radost, veselje i odvažnost. Nitko ne stvara ako nije stvaran«, *Tracce*, br 6/1997, str. II,!V). Kao kad idemo u neku obitelj i vidimo tko je sin, tko u tome trenutku ima oca a tko nema, tko je stvaran u tom trenutku a tko ne; tko nije stvaran brani se, boji se oca.

»Otac je stalno otac, ali očinstvo kao stalan stav je nešto prisutno sad. Imati oca je trajno jer pripada njegovoj povijesti. Da 1954 nisam ušao u gimnaziju Berchet nego u neku drugu gimnaziju bilo bi posve nešto drugo. Stav oca kao oca je stalan, ali stvaranje – što je najzanimljivije u očinstvu – je prisutnost, nešto prisutno. Zato ne možemo biti očevi, ne možemo stvarati ako sami nemamo oca, ukoliko sami nismo stvarani sad«, jer čovjek koji nema oca je „afektivno hendikepiran“. A čovjek koji je afektivno hendikepiran imao je oca, ali ga sad nema. Osobno očinstvo, očinstvo stvara „ja“; štoviše [...] stvara, ne „ja“, već „ja“ koji djeluje«. (*isto*. str. IV).

Zato don Giussani zaključuje: »*Nitko ne stvara ako nije stvaran*. Ne „ako nije imao oca koji ga je stvorio“, nego „ako sad nema oca koji ga stvara sad“. Taj pojam očinstva je pojam protiv kojega se cijela prosvjetiteljska kultura najviše bori (*ivi*), čak i među nama koji često pripadamo tome mentalitetu.

Zato, da bismo mogli stvarati, rađati danas – roditelji djecu, nastavnici đake – da bismo mogli ponovno početi kao u što je bilo u početku, da bismo mogli dati svoj doprinos u ovom dramatičnom trenutku povijesti, nisu dovoljne uspomene prošlosti, potrebno je očinstvo prisutno sad. Da bismo mogli stvarati danas, potrebna je prisutnost sad, nesvodiva na prošlost, koja izražava nešto »više«, nepredviđeno, nepredvidljivo, nešto što nije postojalo a sad je tu.

To je nedavno rekao papa Franjo misionarima Pime: »Evangelizacija je svjedočanstvo Isusa Krista, mrtvog i uskrsloga. On je taj koji privlači. Zato Crkva raste zahvaljujući privlačnosti a ne proselitizmu, kao što je rekao Benedikt XVI (*Govor na Generalnom kaptolu Pime*, 20 svibnja 2019).

Ali gdje se to događa? Gdje On privlači? Privlači tamo gdje se osoba nalazi pred konkretnom prisutnošću kao što je tvoja, zbog čega pita: »Zašto si takav?« »Tko je taj?« Pita to videći tebe, u sadašnjosti.

Ti, onim što jesi, tvojim životom, navještaš Isusa Krista, pokazuješ Isusa. Kao što je rekao Pasolini (kojega je don Giussani naveo) laičkim izrazima govoreći o odgojnom fenomenu: »Ako te je [...] netko odgojio, mogao je to učiniti jedino svojom osobom a ne svojim riječima« (*Lettere luterane – Luterska pisma*, Einaudi, Torino 1976, str. 44). To je poslanje: da Krist bude vidljiv u mojoj osobi, kroz moj način pristupanja stvarnosti, to jest da budem svjedok Toga Njegova stvaranja, koje me je stvorilo takvim, učinilo takvim, s tim načinom da vidim stvarnost i pristupam joj: kao sin, iste loze kao otac.

Neki student mi je ispričao da je u stanu u kojem živi s drugim studentima nedavno došao mladić koji je zaposlen. Ne ide u Crkvu i zbog posla živi drukčije nego on, ide spavati kasno i za večeru nikad nije prisutan. Ukratko, izgledalo je da je u stanju „parkiran“, ništa više. Sve dok jedno veče nije došao na večeru prijatelj koji je, začuđen onim što vidi, rekao: »Kako lijepi stan!«, primjećujući stvari koje on, koji je tu živio, nije primjećivao. U jednom trenutku je iz sobe izašao mladić, nitko nije znao da je kod kuće – sjeo je za stol i prijatelj je počeo razgovarati s njim. Student nije obraćao pažnju, ali slijedeće jutro ga je nazvao prijatelj i rekao mu: »Pazi, onaj mladić stvarno traži, i baš se vidi da je u vama vidio nešto«. A on će: »Meni se baš ne čini...«. To isto jutro student je odlučio otići na rijeku da se okupa i ne baš uvjerenio pitao je mladića: »Hoćeš li doći sa mnom?« a on: »Hoću, dolazim«. Kad su došli na rijeku mladić je počeo govoriti što je za njega značilo doći u taj stan: »Odmah sam primijetio među vama ima nešto drukčije«. Nitko mu nije rekao da su mnogi pripadali pokretu. U sobi studenta koji je tu bio prije njega, našao je knjižicu *La voce unica dell'ideale* (San Paolo, 2018): »Pročitao sam je cijelu – dodao je – a potom sam je poklonio bratu koji počinje petu godinu, jer tako nešto je potrebno«. Rekao mu je: »Htio bih vas upoznati«; i potom: »Hoćeš li me naučiti moliti?« Student mi je rekao zaključujući: »Večer prije sam mislio predložiti drugima na kraju večeri molitvu, ali sam pomislio: on je tu, ostavimo to, zašto bi ga zanimala molitva? Eto, ja nisam vidio ono što je moj prijatelj odmah vidio; sreća da je tako, jer se njegova otvorenost duha prenijela i na mene«.

Kakvo siromaštvo duha je potrebno da dopustimo da nas odgoji zadnji koji dođe! Koji je rizik kojem smo često izloženi, kao što vidimo i u ovom slučaju? Da je očito. Iz čega se vidi? Iz činjenice da se nas više ne iznenađuje. Vidimo nevjerojatne stvari, pred nosom su nam, ali mi ih ne primjećujemo, nismo svjesni što se zapravo događa, a događa se. Ne vidimo gdje Krist pobjeđuje, upravo pred našim očima.

I sad se događa ono što se događalo na početku, kao što pripovijeda Evandjelje: »Kad uđe u Kafarnaum, pristupi mu satnik pa ga zamoli: „Gospodine, sluga mi leži kod kuće uzet, u strašnim mukama“. Kaže mu: „Ja ću doći izliječiti ga“. Odgovori mu satnik: „Gospodine, nisam dostojan da uđeš pod krov moj, nego samo reci riječ i izliječen će biti sluga moj. Ta i ja, premda sam čovjek pod vlašću, imam pod sobom vojnike pa reknem jednomu: ‘Idi!’ i ode, drugomu: ‘Dođi!’ i dođe, a služi svomu: ‘Učini to i učini’. Čuvši to, zadivi se Isus i reče onima koji su išli za

njim: Zaista, kažem vam, ni u koga u Izraelu ne nađoh tolike vjere. Zato Isus dodaje: »Mnogi će s istoka i zapada [posljednji, nevjernici] doći i sjesti za stol s Abrahamom, Izakom i Jakovom u kraljevstvu nebeskom, a sinovi će kraljevstva [to jest oni, koji su prvi pozvani] biti izbačeni van u tamu« (Mt 8, 5-12). Ne, jer ih On izbaci za kaznu, već jer se sami isključe jer Ga nisu prepoznali. Posljednji su u stanju prepoznati, kao satnik, ono što sinovi, oni kojima je prije svih upućen Isusov navještaj, ne prepoznaju.

To je drama. Mi, »sinovi kraljevstva«, koji smo jeli i pili s Njime sudjelujući u životu kršćanske zajednice, u stanju smo ne shvatiti to što se sad događa, dok naprotiv oni zadnji to shvaćaju. Stoga gubimo novost koju Krist donosi u povijest – ne u prošlosti već sada – novost koju oni koji su došli zadnji prepoznaju, dok mi raspravljamo o „našim stvarima“, i tako podlegnemo mentalitetu svijetu, podlegnemo pravilima. Nedostaje iznenađenje, divljenje, i zato podlegnemo pravilima, strategijama, kao što je rekao Ivan Pavao I riječima koje je don Giussani često ponavljao: »Prava drama Crkve koja se voli definirati modernom (to jest kršćana koji zapravo podliježu mentalitetu svijetu) jest nastojanje da privlačnost događaja Krista zamijene s pravilima« (Ivan Pavao I, *Humilitas*, br 3/2001, str. 10). Don Giussani komentira: »Kad se prestanemo diviti [kad nas više ništa ne čudi i ne priznajemo da se događa ono što se događa, to jest događaj Krista koji osvjetljava i iznosi na vidjelo tvoje lice] [...], neizbježno je da vlastiti život, fragmentiran, podvrgnemo pravilima« (*In cammino – Na putu, 1992-1998*, op. cit., str. 107-108.)

Naprotiv, »kršćanski događaj je susret s ljudskom stvarnošću koja prenosi očevidnost da božansko (koje se prignilo nad nama i ušlo u naš život) odgovara onome što jesmo. Taj susret mi otvara oči, otkriva mi tko sam; *pokazuje se podudarano* s onim što ja jesam: čini me svjesnim onoga što jesam, onoga što želim jer mi omogućuje shvatiti da je ono što donosi upravo to što želim [...]. Kao da kaže: „Pogledaj [pogledaj!] što si i onda mi reci da da ti ja ne odgovaram: samo jer sebe ne poznaješ možeš misliti da ti ne odgovaram i dati prednost nečemu drugom kao smislu svoga ja [to jest, možeš me izgubiti]« (*isto*, str. 111-112).

Giussani nas na kraju upozorava na opasnost koja je uvijek prisutna. Kakva opasnost? Opasnost da mislimo da možemo postati autonomni i više ne ovisiti o ocu: »Postepeno, kako vrijeme prolazi, opasnost je da se sin razvije kao što se obično sin razvija u odnosu na oca: ide svojim putem neovisno od oca« i tako »sinovi nisu više sinovi oca«; trenutno su učenici [pogledajte kakav savršen opis: mi smo često „trenutno učenici“] da bismo mogli djelovati; kad mogu djelovati čine to sami [kad možemo djelovati, činimo to sami, radije bez oca]. [...] Naprotiv kao je netko sin, on raste i donosi svu novost onome što je otac govorio«. (Bilješke predsjedništva CL, Milano, 24 srpnja 1992, sačuvane u Glavnom tajništvu CL, Milano).

To je izazov koji je pred nama na početku ove godine: živjeti s težnjom da primijetimo prisutnost koja nas stvara, autoritete koji pobjeđuju nihilizam, prisutnost tako izuzetnu da nam se nametne pitanje: »Tko je taj?«

»Bog nas ljubi«, rekao je nedavno papa Franjo, »približio nam se više nego što smo mogli zamisliti, uzeo je naše tijelo da nas spasi. Taj navještaj je srce vjere, mora prethoditi i nadahnjivati svaku našu inicijativu. Mi po-

stojimo da bismo tu bliskost učinili vidljivom. Ali nemoguće je svjedočiti Božju blizinu bez osobnog iskustva, a da je sami ne doživljavamo svakodnevno...« (*Govor biskupima koji su sudjelovali na tečaju usavršavanja koji promiče Biskupska Kongregacija i Kongregacija biskupa Istočnih Crkava*, 12 rujna 2019). Samo postajući sinovi, samo ako sami imamo oca, možemo jedni drugima i onima koje srećemo na putu, objavljivati odgovor na nedostatak smisla koji danas prevladava.

© 2019 Fraternalità di Comunione e Liberazione